

következtetéseit: monográfia-sorozata teljesen reális képet ad a sokat vitatott író munkásságáról. Grezsa Ferenc ugyanakkor, mint tanulmányíró és kritikus is joggal megbecsült helyet töltött be a magyar irodalmi és tudományos életben. Korai halála igen nagy veszteség a magyar irodalomtörténetírás számára is, tudományos etikája azonban továbbra is példamutató marad.

Pomogáts Béla

Rejtő István

(1928–1991)

Keveset ér egy nemzet irodalom-történetírása nagy alkotóinak megbízható, gazdag jegyzetanyaggal ellátott kiadása nélkül. Rejtő István tudta ezt, ezért dolgozott több mint három évtizeden át rendkívüli lendülettel, kitartással Mikszáth Kálmán összes műveinek edícióján. A sorozatot Király István indította el 1956-ban Bisztray Gyulával együtt, s hosszú ideig úgy tetszett, Bisztray maga itteni harmincegy kötetével megközelíthetetlen, utolérhetetlen. Ma már látjuk, hogy korán elhunyt kollégánk teljesítménye alig kisebb: Rejtő 1988-ig huszonhetet jelentetett meg, hármat hagyott hátra kéziratban, — teljesen készen. (Ez utóbbiak a nagy Palóc cikkeit, karcolatait tartalmazzák a millennium körüli esztendőkből.)

Úgy lett filológus, hogy bebizonyította rátermettségét az irodalomkutatás többi ágában, úgy vált Mikszáth specialistájává, hogy a századvég más szépróival eredményesen foglalkozott. Monografikus műveivel (olykor fiatalos egyoldalúságtól nem mentesen) emléket állított Iványi Ödönnek (1955-ben) s Thúry Zoltánnak (1963-ban), gazdagította az összehasonlító munkálatok akkor még sovány termését. 1958-ban került a könyvesboltokba *Az orosz irodalom fogadtatása Magyarországon* című tanulmánygyűjteménye, amely például Turgenyev, Tolsztoj, Dosztojevszkij addig kevésbé feltárt recepcióját világította meg.

A textológusnak két fő veszélytől kell óvakodnia: a bőbeszédűségtől, a választott íróval létrejött túlságos azonosulástól. Úgy gondolom, hogy a Mikszáth-sorozat általam nagyra-becsült munkatársai közül legkevésbé Rejtő István esett bele e hibákba. Sohasem növelte fölöslegesen az ívszámot, inkább tompított, érdelemmentes hangot használt mint lelken-dezőt vagy buzgón mentegetőt.

Fájdalmas igazság: több nemzedék használja fel a kritikai kiadásokat, ám azok létrehozóiról általában igen hamar elfeledkeznek — még maguk az irodalomtörténészek is. Valamivel több esélye marad a továbbélésre annak, aki idevágó kutatási eredményeit folyóiratokban is publikálja, vagy éppen gyűjteményes kötetbe rendezi. Ez utóbbit tette meg Rejtő István is. Munkája — a cikkeiből készült mintegy 400 lapos összeállítás — *Mikszáthiáda* címmel 1992 első félévében esedékes az MTA könyvtárának sorozatában.

Ez a könyv valamiképp jelképes is lesz. Kollégánk életének két fókuszát tarthatjuk számon: az Akadémiai Könyvtárt, meg a Mikszáth-kutatást. A két terület, a kettős életcél most egybeforr: hiszen a *Mikszáthiáda* megjelenése tudományos nagykönyvtárunknak köszönhető. A cím is kifejező: múlt századi zamata van, és mintha valamilyen önirónia és szerénység is megbújna benne. S ez a két jellemvonás nagyon is megvolt Rejtő Istvánban.

Nagy Miklós